

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ Ι ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗ

Η Ειρήνη των Γυναικών είναι Ειρήνη για τον Κόσμο

της Aiska Hiltunen*

- Η ειρήνη αρχίζει στη σκέψη των γυναικών...
- τα παιδιά της ειρήνης θα γίνουν οι ενήλικες της ειρήνης...
- χωρίς εσωτερική ειρήνη δε μπορείς να δημιουργήσεις την εξωτερική
- πίσω από τα θέματα της ειρήνης υπάρχουν τα θέματα των αξιών.
- και μέλλον είναι αυτό που χτίζουμε σήμερα.

Το Εργαστήρι για την ειρήνη.

Το γυναικείο κίνημα από το ξεκίνημά του ασχολήθηκε με το θέμα της ειρήνης — τόσο η Διεθνής Ένωση Γυναικών στα 90 χρόνια των δραστηριοτήτων της όσο και η δική μου οργάνωση στην Φινλανδία που συμπληρώνει εφέτος την 100ή της επέτειο.

Τα θέματα της ειρήνης —όπως και η εκπαίδευση για την ειρήνη— υπήρξαν σημαντικά στο παρελθόν και ακόμη πιο σημαντικά τώρα, όταν ο πόλεμος είναι πραγματικότητα σε πολλές χώρες γύρω μας. Το μέλλον είναι αυτό που χτίζουμε σήμερα — και είναι μεγάλη πρόκληση για το γυναικείο κίνημα να χτίσει έναν ειρηνικό κόσμο. Ο απώτερος σκοπός της εκπαίδευσης για την ειρήνη είναι να πάψει να είναι απαραίτητη μια τέτοια παιδεία.

Η εργασία μου αποτελείται από τρία κύρια θέματα. Αρχικά θα προσδιορίσω την ειρήνη στην ευρεία της έννοια και θα την συνδέσω με τις δομές και τα θέματα της εξουσίας. Κατά δεύτερο λόγο θα ερευνήσω τις δυνατότητες και τα αποτελέσματα που είχε μέχρι σήμερα η εκπαίδευση για την ειρήνη και ιδιαίτερα το ρόλο των γυναικών και του γυναικείου κινήματος σ' αυτήν. Και τρίτον, θα συζητήσω για τις αξίες και το μέλλον από την άποψη των γυναικών.

ναικών.

Έχω εμπνευσθεί από δύο γυναίκες: Την Birgit Brock-Utne, τη Νορβηγίδα ερευνήτρια της ειρήνης και φεμινίστρια, που το βιβλίο της «Εκπαίδευση για την ειρήνη» υπήρξε οδηγός μου εδώ και δέκα χρόνια τώρα. Και την Hilikka Pietilä, πρώην γραμματέα της Φινλανδίας στα Ηνωμένα Έθνη και παλιά φίλη μου από το κίνημα «Γυναίκες για την Ειρήνη», η οποία με έκανε να σκεφθώ πολλά πράγματα όταν ετοίμαζα την εργασία μου αυτή. Θα αναφερθώ και σε όποια άλλη πηγή έχω χρησιμοποιήσει.

Ι. Ειρήνη και κοινωνία, δομές της εξουσίας

Η ειρήνη δεν είναι μόνο η απουσία του πολέμου μεταξύ των κρατών ή της ανοικτής σωματικής βίας ανάμεσα σε οποιουδήποτε. Ειρήνη είναι η συνειδητοποίηση της κοινωνικής δικαιοσύνης σε όλα τα επίπεδα — ή μάλλον η πορεία προς τα εκεί. Αυτό σημαίνει την απουσία της σωματικής και δομικής βίας ανάμεσα σε χώρες ή κόμματα ή ανάμεσα σε άτομα, τους πολίτες μέσα στα κράτη.

Η ειρήνη βασίζεται στην ισότητα, τη δικαιοσύνη, τη συνεργασία, την αλληλεπί-

δραση και τη συνδιαλλαγή ανάμεσα στα κόμματα. Ο ειρηνικός κόσμος θα είναι εκείνος όπου όχι μόνο δεν θα υπάρχει βία και πόλεμος, αλλά όπου δεν θα υπάρχει ρατσισμός, σεξισμός και θα έχει εξαιρεθεί κάθε ανισότητα. Όταν εργάζεσαι για την ειρήνη εργάζεσαι για μεγαλύτερη ισότητα ανάμεσα στους λαούς και τα έθνη και μείωση της δομικής βίας.

Τα θέματα της ειρήνης είναι εξίσου προσωπικά και πολιτικά, τοπικά και παγκόσμια, σε εθνικά και διεθνή επίπεδα. Για όλες τις γυναίκες ειρήνη σημαίνει κοινωνική ασφάλεια — έτσι ώστε ο βιασμός, η πορνεία, η ενδοοικογενειακή βία και η βία στους δρόμους καθώς και η σεξουαλική παρενόχληση να μην την παραβιάζουν. Κάθε δράση που στοχεύει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής και των δύο φύλων στις κοινωνίες μας είναι προγράμματα ειρήνης.

Συγχρόνως, η ειρήνη συνδέεται με την ανάπτυξη του πλανήτη μας και αφορά το περιβάλλον. Λέγεται για το γυναικείο κίνημα ότι όσο περισσότερο φεμινιστικό γίνεται, τόσο περισσότερο προσανατολίζεται προς την ειρήνη και την προστασία της φύσης. Ας το ελπίζουμε. Ο πόλεμος και ο μιλιταρισμός είναι οι χειρότεροι εχθροί της φύσης και του περιβάλλοντος, αφού κυριολεκτικά καταβροχθίζουν τις φυσικές πηγές και καταστρέφουν το περιβάλλον ακόμη και σε αποκαλούμενες ειρηνικές εποχές. Η Μητέρα Γη βιάζεται από παντού —και όπως γνωρίζουμε όλοι από τη διάσκεψη του ΟΗΕ στο Ρίο τον περασμένο Ιούνιο: πρέπει να βιαστούμε αν θέλουμε να τη σώσουμε.

Η έλλειψη ειρήνης διαφαίνεται επίσης στις σχέσεις ανάμεσα στα έθνη, ιδιαίτερα στις σχέσεις βορρά-νότου. Φαίνεται ότι δεν ζούμε σ' έναν κοινό κόσμο, όπου όλοι κάνουμε ό,τι μπορούμε για να τον σώσουμε και να τον αναπτύξουμε με δημοκρατικό τρόπο. Η βοήθεια προς τις αναπτυσσόμενες χώρες είναι το πρώτο πράγμα που περικόπεται οι βιομηχανικές χώρες όταν έχουν οικονομικά προβλήματα στις χώρες τους — αυτό συμβαίνει στη χώρα μου αυτή τη στιγμή.

Αυτά τα διάφορα φαινόμενα, που δείχνουν την έλλειψη ειρήνης στις κοινωνίες μας και στον κόσμο γύρω μας, έχουν την ίδια πηγή προέλευσης. Συνδέονται με τα θέματα εξουσίας. Η αποκαλούμενη πατριαρχική κοινωνία, όπου ζούμε —οι περισσότερες από μας, αν όχι όλες— είναι ένα ανδροκρατούμενο, πατροκεντρικό και ιεραρχικό σύστημα.

Όλες οι σχέσεις αυτού του συστήματος βασίζονται σε ιεραρχήσεις, στην εξουσία, στην εξουσία πάνω σε άλλους, στην κυβέρνηση των άλλων. Στην κορυφή της ιεραρχίας υπάρχει πάντα ένας μικρός αριθμός ανθρώπων — λευκών, ετεροφυλικών, που κατά πάσα πιθανότητα είναι αγγλοσάξωνες και διαμαρτυρόμενοι. Οι γυναίκες δεν έχουν σχεδόν λόγο σ' αυτό το σύστημα — ακόμη και στη Φινλανδία και τις άλλες Σκανδιναβικές χώρες, όπου η θέ-

ση των γυναικών είναι καλή σε σύγκριση με πολλές άλλες, η εξουσία φαίνεται να δραπετεύει στα μέρη όπου εισχωρούν οι γυναίκες.

Η πατριαρχία είναι στενά συνδεδεμένη με το μιλιταρισμό. Με το μιλιταρισμό εννοώ ένα σύστημα δοξασιών και αξιών, έναν τρόπο σκέψης και δράσης, που είναι αχώριστος από την πατριαρχική κοινωνία και κουλτούρα. Η πατριαρχία δε μπορεί να επικρατήσει χωρίς το μιλιταρισμό και ο μιλιταρισμός δεν θα είχε λόγο υπάρξεως χωρίς την πατριαρχία. Το πατριαρχικό κράτος είτε είναι σε κατάσταση πολέμου, ή συνέρχεται από έναν πόλεμο ή ετοιμάζεται για πόλεμο. Από τη γυναικεία άποψη τα πατριαρχικά κράτη βραβώνονται συνεχώς σε κατάσταση πολέμου.

Η Αμερικανίδα ερευνήτρια της ειρήνης Betty Reardon προσδιορίζει το μιλιταρισμό ως «ένα σύστημα που βασίζεται στην πίστη ότι τα ανθρώπινα πλάσματα είναι από τη φύση τους βίαια, επιθετικά και ανταγωνιστικά, και κατά συνέπεια η κοινωνική τάξη δε μπορεί να διατηρηθεί παρά μόνο με τη βία». Συμπύματα μιλιταρισμού και στρατικοποίησης των γυναικών βλέπουμε συνήχεια στις περισσότερες χώρες.

Συνομιλώντας, η ειρήνη λείπει σε πολλά επίπεδα αυτού του κόσμου και από τις κοινωνίες. Η πρώτη μας δουλειά, λοιπόν, σαν γυναίκες και ανθρώπινα πλάσματα που ενδιαφερόμαστε για την ειρήνη, είναι να φέρουμε στην επιφάνεια όλα αυτά τα θέματα και να δούμε πίσω από τις ιεραρχικές δομές της πατριαρχικής κουλτούρας μας, αρχίζοντας από μια προσπάθεια να λιώσουμε το παγόβουνο του μιλιταρισμού. Αλλά πώς;

2. Εκπαίδευση — ελπίδα αλλαγής, πρόκληση για τις γυναίκες

Λέγεται συχνά ότι εκπαιδεύοντας τους άνδρες εκπαιδεύεις ένα άτομο την φορά, αλλά ότι μέσα από τις γυναίκες μπορείς να επηρεάσεις όλο το έθνος. Οι γυναίκες έχουν πράγματι μεγάλη επιρροή ως μητέρες, νηπιαγωγοί, δασκάλες — ως άτομα που χρησιμοποιούν περισσότερη προσωπική, κοινωνική δύναμη από τους άνδρες. Ο τρόπος που οι γυναίκες διδάσκουν και μαθαίνουν —που ονομάζεται γυναικεία παιδεία ή φεμινιστική παιδαγωγική— είναι η εκπαίδευση για την ειρήνη στο βαθύτερο νόημά της: Κάνει επίσης ορατές όλες τις ιεραρχίες διαχρήσης και μάθησης για να τις ξεπεράσει.

Η διδασκαλία για την ειρήνη υπάρχει στα σχολικά προγράμματα πολλών χωρών από τις αρχές της δεκαετίας του 1970. Σύμφωνα με την ΟΥΝΕΣΚΟ, στόχος της είναι να καθοδηγήσει τους μαθητές σε δράση γύρω από τα πολιτικά τους δικαιώματα, και να δημιουργήσει τη διεθνή κατανόηση και ευθύνη. Ο Μάριο Βορέλλι μας δίνει έναν από τους καλύτερους ορισμούς για την εκπαίδευση για την ειρήνη: «Με την εκπαίδευση για την ειρήνη εννοούμε την κοινω-

νική διαδικασία με την οποία επιτυγχάνεται η ισότητα των δικαιωμάτων, με συνεπακόλουθο την ίση μερίδα εξουσίας για κάθε άτομο μιας δεδομένης κοινότητας».

Το μάθημα για την ειρήνη θα πρέπει από τη μια πλευρά να βοηθάει την εξέλιξη των μαθητών σε υπεύθυνα άτομα και από την άλλη να είναι διασκεδαστικό και χαρούμενο. Πρακτικά θα μπορούσε να είναι:

1) Πρώτη εκπαίδευση: Να οικοδομηθεί η βασική ασφάλεια του παιδιού και να ενισχυθεί μια υγιής αυτοπεποίθηση και ταυτότητα.

2) Στοιχειώδης εκπαίδευση (3-6): Να εξετασθούν τα αίτια διαμάχης και βίας ανάμεσα στα άτομα. Να μάθει το παιδί για την «ειρήνη» ανάμεσα στους ανθρώπους και τις κοινωνίες.

3) Δημοτικό και Γυμνάσιο: Να διδαχθούν τα αίτια του πολέμου, οι μηχανισμοί της πολιτικής, να καταλάβουν το πώς λειτουργούν οι κοινωνίες και η εξουσία και να μάθουν να ασκούν επιρροή στην κοινωνία.

Η εκπαίδευση της ειρήνης έχει έναν αντικειμενικό σκοπό — την ειρήνη. Οι στόχοι που έχουν θέσει οι εμπειρογνώμονες (Carpenter, Reardon και Stanford, αρχές της δεκαετίας του '80) για την επίτευξη της είναι μια παγκόσμια και περιεκτική προσέγγιση για συνεργασία, επίλυση των διαφορών χωρίς βία, ειρηνική αλλαγή και γνώση των εναλλακτικών λύσεων.

Όταν δούμε τον τρόπο που οι γυναίκες οργανώνουν και διεκδικούν, χωρίς τη δημιουργία ιεραρχικών πυραμίδων, συναντούμε τα ίδια στοιχεία. Οι βασικές ιδέες της γυναικείας ηγεσίας είναι η συμμετοχή στις ιδέες, να θεωρείς πλούτο την ποικιλία ιδεών, να έχεις κοινούς στόχους και να ευθυγραμμίζεις με τους άλλους για να τους κατακτήσεις.

Η Celina Garcia από την Κόστα Ρίκα μελέτησε τους δεσμούς που υπάρχουν ανάμεσα στο ανδρογονικό πρότυπο και την εκπαίδευση ειρήνης. Ανδρογονικό πρότυπο σημαίνει μια ένωση ανάμεσα στις αρχές του αρσενικού και του θηλυκού, ή την επιλογή των καλύτερων ιδιοτήτων κι από τα δύο φύλα. Στη θεωρία της ειρήνης αυτό θα σήμαινε την αναγνώριση σύγχρονων μύθων που δικαιολογούν την άμεση βία στο ανδρικό φύλο και την έμεση βία στον κοινωνικό περίγυρο.

Η εκπαίδευση της ειρήνης, ιδωμένη απ' αυτή την προοπτική, απαιτεί την συγχώνευση της έρευνας, της παιδείας και της δράσης. Σύμφωνα με την Celina Garcia, οι αρχές της θα πρέπει να είναι: Μια συνεχής, μεθοδολογική αμφισβήτηση των κοινωνικών αξιών και των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων. Η ανάπτυξη και δημιουργία ασκήσεων που να προάγουν τα άλλα ανθρώπινα όντα και την φύση. Η έρευνα σε πιο ειρηνικές κοινωνίες όπου οι άνδρες δεν χρησιμοποιούν βία (ως ανθρωπολόγος αναρωτιέμαι πού θα μπορούσε να είναι μια τέτοια κοινωνία). Η μάθηση γύρω από τα μη-βίαια κινήματα, τόσο στο παρελθόν όσο και στο παρόν, και η ενεργός συμμετοχή

στις αποφάσεις και μια προσεκτική ανάλυση του μισογυνισμού και του δοξασιού της ανδρικής βίας.

Η Barbara Stanford, ερευνήτρια της ειρήνης από τις ΗΠΑ, έχει καταλήξει στο συμπέρασμα ότι ένας άνθρωπος που έχει μια γενική ωριμότητα σκέψης δεν χρειάζεται ξεχωριστή παιδεία για την ειρήνη. Μπορεί κάλλιστα να καθορίζει τους στόχους του/της με γνώμονα την ειρήνη. Οι συγκρίσεις που έχουν γίνει ανάμεσα στα αγόρια και τα κορίτσια είναι ενδιαφέρουσες — κι αν δούμε τα αποτελέσματα της παρούσας εκπαίδευσης για την ειρήνη, είναι επίσης μάλλον απογοητευτικά.

Η Στάνφορντ ανακάλυψε, προσπαθώντας να εκτιμήσει τα αποτελέσματα μιας εκπαίδευσης για την ειρήνη στα προγράμματα των αμερικανικών σχολείων στις αρχές της δεκαετίας του 1980, ότι δεν είχε καμία επίδραση στα αγόρια: ακόμα και κορίτσια που δεν είχαν καθόλου διδαχθεί για την ειρήνη στα σχολεία είχαν καλύτερα επιτεύγματα στις σχέσεις κατανόησης που έχουν προοπτική την ειρήνη από αγόρια που είχαν παρακολουθήσει μαθήματα 9 εβδομάδων. Αν αυτό είναι αλήθεια είναι πράγματι θλιβερό για τα αγόρια, αλλά ακόμη πιο θλιβερό για τις μεθόδους μια τέτοιας παιδείας. Μήπως δεν ήταν αρκετά διασκεδαστική;

Ο Νορβηγός Johan Galtung, καθηγητής της ειρήνης σε πολλά πανεπιστήμια του κόσμου, προχώρησε ακόμη περισσότερο στην ομιλία του στο Ελσίνκι, όταν γιορτάστηκε η 100ή επέτειος των Διεθνών Γραφείων Ειρήνης: Για να ελαττωθεί η βία, η ισότητα ανάμεσα στα δύο φύλα δεν θα επιτευχθεί μεγαλώνοντας τα κορίτσια όπως τα αγόρια, ούτε μεγαλώνοντας και τα δύο φύλα με ενδιάμεσες θέσεις, αλλά μόνο μεγαλώνοντας τα αγόρια όπως τα κορίτσια. Κατά τη γνώμη του, η άμεση βία είναι ένα ουσιαστικά ανδρικό φαινόμενο, που οι ρίζες της βρίσκονται στη βιολογική και ψυχολογική διαφορά που υπάρχει ανάμεσα στα φύλα.

Ο άνθρωπος είναι το μοναδικό ζώο που σκοτώνει το είδος του. Κι ανάμεσα στους ανθρώπους μια τέτοια συμπεριφορά είναι περισσότερο ανδρική παρά γυναικεία. Δεν θέλω να πω μ' αυτό ότι όλες οι γυναίκες είναι απαλλαγμένες από τη βία, τον ανταγωνισμό ή ότι όλες οι γυναίκες αγαπούν την ειρήνη, τα λουλούδια και τα παιδιά —ή ότι όλοι οι άνδρες είναι εκ γενετής φονιάδες. Κάτι τέτοιο θα ήταν αφελές. Πρέπει να προσέξουμε την ποικιλία που υπάρχει σε άνδρες και γυναίκες. Αντί για αποφθέγματα για το πώς είναι οι άνδρες και οι γυναίκες, οι γυναίκες σπουδές και τα κινήματα έχουν αρχίσει να εξετάζουν τις αξίες, να ανακαλύπτουν τους θετικούς τρόπους συμπεριφοράς ανδρών και γυναικών, που —κι αυτό είναι σημαντικό— μπορούν να εμφανισθούν και εμφανίζονται και στα δύο βιολογικά φύλα.

Κι εδώ έρχεται η πρόκληση για τις γυναίκες: Πώς χρησιμοποιούμε όλες τις δυ-

νατότητές μας για να δημιουργήσουμε έναν ειρηνικότερο κόσμο; Πώς ανατρέφουμε τις κόρες και τους γιούς μας; Πόσο διατεθειμένες είμαστε να αλλάξουμε τα δικά μας συστήματα, γι' αυτά που πιστεύουμε; Τι είδους μοντέλο δίνουμε σαν γυναίκες — και πολλές από μας σα μητέρες; Η δική μας χρήση της εξουσίας και της ηγεσίας διαφέρει από των ανδρών; Η εκπαίδευση για την ειρήνη δεν προορίζεται μόνο για τη νέα γενιά, αλλά προσπαθεί να κάνει και τους ενήλικες να καταλάβουν, να δουν διαφορετικά και να ανακαλύψουν νέους τρόπους συμπεριφοράς.

Να ένα συγκεκριμένο παράδειγμα: Υπάρχουν δύο τρόποι για να βλέπουμε τους βετεράνους πολέμου, δύο τρόποι για να τους σεβόμαστε. Ο πρώτος είναι να τους περιβάλλουμε με λατρεία λέγοντας «αυτή ήταν η εποχή που οι άνδρες ήταν πραγματικοί άνδρες». Κι ο δεύτερος να τους σεβόμαστε προσπαθώντας συγχρόνως ώστε να είναι κι οι τελευταίοι απόμαχοι πολέμων.

3. Οι αξίες και το μέλλον — τι χτίζουμε και γιατί;

Έργο του γυναικείου κινήματος είναι να βελτιώσει τον κόσμο ώστε να γίνει καλύτερη η ποιότητα της ζωής και για τα δύο φύλα. Για μένα αυτό είναι συνώνυμο της ειρήνης, σημαίνει κοινωνική δικαιοσύνη, ισοσότητα ανάμεσα στα φύλα, στις φυλές και στα έθνη, χωρίς να ξεχνούμε και το περιβάλλον. Εδώ και 100 χρόνια τώρα, στόχος μας είναι ν' αλλάξουμε τη μορφή του κόσμου έχοντας την ίδια βασική ιδέα. Πώς θα φθάσουμε τελικά στους στόχους μας — τι είδους κληρονομιά θ' αφήσουμε για τις επόμενες γενιές;

Ένα βασικό πράγμα στην ανθρώπινη ζωή είναι ότι δε μπορείς να βελτιώσεις τον κόσμο αν νοιώθεις ο ίδιος άσχημα. Ας αρχίσουμε λοιπόν από τον ίδιο τον εαυτό μας. Φαίνεται εύκολο, αλλά δεν είναι. «Το προσωπικό είναι πολιτικό», είναι η πρόκληση για τη δεκαετία του '90 στη βαθειά του έννοια: Μια βασική ιδέα της φεμινιστικής παιδείας και της εκπαίδευσης των γυναικών που επιδιώκουν ηγετικές θέσεις είναι να μπορούν να κοιτάζουν τον κόσμο μέσα από τον εαυτό τους, να αντανακλά ο δικός τους τρόπος δουλειάς και σκέψης. Περισσότερο από ποτέ κοιτάζουμε τις αξίες που υπάρχουν πίσω από την ηγεσία μας, τις αξίες που καθοδηγούν τις πράξεις μας.

Πιστεύω ότι η επιθετικότητα, ο θυμός, το μίσος, κι αυτό ακόμη το πολεμικό πνεύμα συνυπάρχουν σε όλους μας, άνδρες και γυναίκες. Από ψυχολογικής πλευράς, θα θεωρούσα ότι είναι οι άμυνες του εαυτού μας. Μέσα στο συλλογικό μας υποσυνείδητο ζούνε επίσης όλες οι κακές εμπειρίες των εθνών και της ανθρωπότητας, έχουμε μέσα μας τον πόλεμο, τα στρατόπεδα συγκεντρώσεως, αναμνήσεις απ' όλες τις σκληρότητες και τις αδικίες του πολέμου ακόμη κι αν ανήκουμε σε γενιές που

δεν τις έχουμε οι ίδιες ζήσει. Ως άτομα μπορούμε ν' αντιμετωπίσουμε αυτές τις αλυσίδες, την εσωτερική μας σκιά, να κατορθώσουμε να τη γνωρίσουμε — και με αυτό τον τρόπο να σπάσουμε την αλυσίδα, να μη τη μεταφέρουμε πιο πέρα.

Σ' αυτόν τον κόσμο μάχονται δύο είδη αξιών: οι ανθρώπινες αξίες και οι τεχνοοικονομικές. Στην πρώτη κατηγορία θα συμπεριλάμβανα την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, την επίνωση της ταυτότητας, την αλληλεγγύη, τις σχέσεις με τους άλλους, τη σημασία της ζωής και της εργασίας, τη φροντίδα, τη δημιουργικότητα, την ευτυχία, την αγάπη και την ειρήνη. Αυτές είναι αξίες που συχνά θεωρούμε ως «ευαίσθητες» ή «ηθλικές» και που ίσως και εμείς οι ίδιες οι γυναίκες δεν τους δίνουμε τις αξίες που δίνουμε στις «σκληρές». 'Η τουλάχιστον πιστεύουμε ότι δε μπορείς να χτίσεις την πραγματική ζωή πάνω σ' αυτές τις αξίες.

Στις τεchnο-οικονομικές αξίες θα παρέθετα τους σκοπούς, τις παραγωγές, τα χρήματα, τα αποτελέσματα, τα επιτεύγματα, τα κέρδη, την κοινωνική θέση, τον ανταγωνισμό, «το επίπεδο ζωής», τη νίκη, τον ατομικισμό, το κέρδος, την εξουσία και τη δύναμη. Αυτές οι αξίες υπάρχουν πίσω από τις περισσότερες δραστηριότητες που θεωρούμε ως δραστηριότητες πολέμου. Είναι αξίες που προέρχονται από την πατριαρχική κουλτούρα και το милитарισμό.

Χρειαζόμαστε κι αυτές τις αξίες, αλλά πρέπει να τις οδηγούμε εμείς και όχι ν' αφήνουμε να μας κατευθύνουν εκείνες. Οι τεχνικές και οικονομικές αξίες πρέπει να είναι κατώτερες από τις ανθρώπινες. Η παραγωγή και η οικονομία πρέπει να υπηρετούν την ανθρώπινη ευημερία. Η πρόδος που κατευθύνεται από ανθρωποκεντρικές αξίες μας οδηγεί σιγά-σιγά προς μια περισσότερο ανθρώπινη κοινωνία και ειρηνικό κόσμο.

Αν επιτρέψουμε να συνεχίσουν να κυριαρχούν οι «σκληρές» αξίες, θα καταλήξουμε σε μια όλο και περισσότερο σκληρή και ανταγωνιστική κοινωνία: Στις Σκανδιναβικές χώρες η διάλυση του κράτους πρόνοιας είναι ένα από τα συμπτώματα. Στη Φινλανδία θέλουμε τώρα ν' αγωνιστούμε για να κρατήσουμε εκείνα τα δικαιώματα για τα οποία αγωνίστηκαν οι γιαγιάδες μας για μας. Η μάχη ανάμεσα σ' αυτά τα δύο είδη αξιών γίνεται, στη Φινλανδία λόγου χάρι, σε κοινοτικό επίπεδο, σε συζητήσεις για το αν πρέπει να υποστηρίξουμε το χτίσιμο μιας βιομηχανίας ή να διατηρήσουμε τα δημοτικά ιδρύματα για τη φροντίδα των παιδιών και των ηλικιωμένων. Σε εθνικό επίπεδο οι διαμάχες γίνονται για το αν πρέπει να υποστηρίξουμε τράπεζες και το μεγάλο κεφάλαιο ή να διατηρήσουμε το κράτος πρόνοιας. Σε διεθνές επίπεδο η διαμάχη είναι για θέματα του περιβάλλοντος και για τη βοήθεια των αναπτυσσόμενων κρατών.

Η εποχή ίσως να είναι σκληρή και τα προβλήματα δύσκολα τόσο σε εθνικό, όσο

και σε διεθνές επίπεδο, αλλά η μόνη ευκαιρία που έχουμε ως γυναίκες είναι να δείξουμε, με το έργο και το λόγο μας, τι είδους μέλλον θέλουμε να δημιουργήσουμε. Αν είμαστε ικανές και πρόθυμες για συνεργασία, ας βάλουμε όλη μας τη δύναμη για να συνεργασθούμε όλες μαζί, καταρρίπτοντας τους παραδοσιακούς φραγμούς —εθνικούς και πολιτικούς— και να δούμε το στόχο μας που είναι η δημιουργία ενός καλύτερου, ειρηνικού κόσμου, με την πλατεία της έννοια. Τότε ο κόσμος θα έχει μέλλον.

Σ' αυτή τη δουλειά χρειαζόμαστε όλη τη σοφία, την εξυπνάδα και τη γνώση που έχουμε και χρειαζόμαστε κάθε αίσθημα και διαίσθηση που διαθέτουμε — χρειαζόμαστε τη συνεργασία καρδιάς και μυαλού. Τα χρειαζόμαστε ως άτομα και ως οργανώσεις. Αυτή η τάση είναι φυσική και ορατή στην εξέλιξη του γυναικείου κινήματος τουλάχιστον εδώ στην Ευρώπη: Ξεκινήσαμε από τα πολιτικά προβλήματα, εργαστήκαμε πολύ ορθολογιστικά στις δεκαετίες '60 και '70, αρχίσαμε να συγκεντρωνόμαστε σε πιο οικεία και αισθηματικά ζητήματα τη δεκαετία του '80 — τώρα θα πρέπει να τα συνδυάσουμε και να εντάξουμε και τα δύο.

Η ειρήνη αρχίζει στη σκέψη των γυναικών και η ειρήνη των γυναικών είναι η ειρήνη του κόσμου. Η εκπαίδευση για την ειρήνη έχει πιθανότητα να πετύχει αν έχουμε οι ίδιες απόλυτη συναίσθηση για το τι είδος μέλλον θέλουμε να χτίσουμε. Για να το πετύχεις πρέπει να έχεις ένα ξεκάθαρο όραμα.

Το έργο είναι μεγάλο. Αν θέσω για τον εαυτό μου ένα ιδανικό και ένα στόχο που προσπαθώ να πετύχω στο διάστημα της βιολογικής μου ζωής, νιώθω συχνά απελπισμένη και δεν έχω το κουράγιο για τόσο μεγάλα ιδανικά και στόχους. Η Παγκόσμια Ειρήνη είναι υπερβολικά τεράστιος στόχος για να είναι ατομικό έργο. Αλλά με βοήθαι να βλέπω τον εαυτό μου στην αλυσίδα του γυναικείου κινήματος, να ξέρω ότι εξακολουθώ τα ιδανικά και τους στόχους που ξεκίνησαν πριν από 90 ή 100 χρόνια οι γυναίκες οργανώσεις. Με τον ίδιο τρόπο βλέπω το μέλλον: Η δουλειά μου τώρα είναι μια συνεισφορά σ' ένα μεγάλο, κοινό οικοδόμημα που θα συνεχιστεί και από τις επόμενες γενιές.

Πρέπει λοιπόν να αντιμετωπίσουμε την πρόκληση της δεκαετίας αυτής και των επόμενων δεκαετιών, εργαζόμενες με βάση τις δικές μας αξίες αν θέλουμε να δημιουργήσουμε έναν όμορφο, ευτυχισμένο και ισότιμο κόσμο. Και πρέπει να το κάνουμε με χαρά και διασκέδαση — διαφορετικά δε θα φθάσουμε στο σκοπό μας.

Μετάφραση: Ρένα Λάμψα

* Η Aiska Hiltunen είναι Πρόεδρος της Unioni (Σύνδεσμος των Φινλανδών Φεμινιστριών) και Διευθύντρια του Ανοικτού Πανεπιστημίου Γυναικών.